

REUTERSKIÖLD, CARL LUDVIG AUGUST AXEL

Kriget : Sverige och neutraliteten. Ett väckelseord

Uppsala
1914

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> eller boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Kungl. biblioteket

0 0000 000105720

REUTERSKIÖLD. C. L. A. A.

Polit. S.
Juni 1914/
(Bn.)
1914

**Kriget,
Sverige och
Neutraliteten**

Ett väckelseord

UPPSALA & STOCKHOLM
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.
(I DISTRIBUTION)

Uppsalas
Svenska
Nyttor
1914

UPPSALA 1914
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

Kriget utanför Sverige.

Krigets verklighet är i dessa dagar så påtaglig, som den öfverhufvud kan blifva. För Sverige är kriget visserligen ännu någonting utanför gränsen, men i alla fall en verklighet, som vi alla, hvilka i Sverige lefva och bo, fått kännning med och som ingen ens i vårt land kan förneka, en verklighet, som vi frukta kunna komma äfven öfver våra gränser, men hvars fasor vi knappast ännu i hela deras vidd fattat, lika litet som vi ännu hunnit samla intrycken af hvad som skett och sker.

Kriget i Belgien har visat all världen, att äfven neutraliteten har faror ej blott för det neutrala landet själf, utan främst för detta lands befolkning, om trots allt kriget kommer. Belgiens män och kvinnor, som icke tillhöra arméen, hafva på en mängd ställen sökt taga en aktiv del i kriget, sökt hvar i sin stad bidraga till fiendens fördärf, sökt med vapen draga sitt strå till stacken för fäderneslandets frihet. Och resultatet? Resultatet har blifvit ett elände och ett tryck utan like. Det nutida kriget har i teorien velat upphöra att vara ett folkrig och sökt skydda all civil befolkning mot vapenväldets faror och ofärd, men endast på det uttryckliga villkor, att samma befolkning är neutral. I själfva verket är det ett ytterligt svårt kraf, som här uppställts: hvem kan vara neutral, när det gäller ens eget land? Och dock, allt detta mod och denna offervillighet, allt detta blod och denna hänförelse har varit och måste vara eller blifva af ondo, ty där saknas den organisation, den öfning och den lydnad, som är oundgänglig för ett öppet bärande och förande af vapen. Och

den vapenbragd, som sker i smyg, den är, äfven om motiven måste respekteras, af sådan art, att fienden måste för sin egen trygghets skull nedslå den som ett brott. Och så har ock skett.

Belgiens folk och Belgiens städer veta i denna stund, att deras insats i kriget icke gagnat deras eget land, tvärtom hopat olyckor öfver dem själfva. Minnesmärken af gammal härlig kultur och konst äro för evigt förstörda. Den gamla staden Löwen eller Louvain är jämnad med jorden, dess skatter nästan förintade, och många andra orter på samma sätt. Tysklands armé har gjort det, men har ock nödgats göra det, ty annat medel fanns ej att handgripligt visa Belgiens folk, att det moderna kriget kräfver folkens neutralitet i eget land för medgifvandet om skydd mot direkt brand och plundring och förintelse.

Det andra betydelsefulla faktum, som kriget utanför våra gränser framhäft, är angreppets betydelse. Redan från det rysk-japanska kriget hade världen på känn, att Japans hastiga anfall gaf detta land ett öfvertag, som Ryssland aldrig kunde slå ned. Och det nu pågående kriget visar lika mycket, hvad angreppet betydde för Tyskland. Det stolta och kraftiga tyska folket ville icke låta sig inringas, ville icke blott försvara sig, ville icke vänta, tills fienden var färdig, utan grep själft in, när Tysklands timme var kommen, gick med djärf förtröstan till anfall mot en hop af fiender — hellre än att vänta på deras anfall. Och följden blef ett segertåg utan like, där nation efter nation måst falla till föga; tyska vapen fördes på främmande mark och främmande bekostnad och det egna landet skonades så långt detta var möjligt. Men där intet angrepp skedde, därför att alla förutsättningar för dettas framgång saknades — ofarbara vägar, få järnvägar, dåliga andra kommunikationer — såsom i Ryssland, där fick fienden tränga in i landet, där måste det egna folket utsättas för allt krigets elände.

Kriget har ock haft ett tredje betydelsefullt moment däri, att det visat, hvilken vikt ett kraftigt och tyst ordnande af krigs-

beredskapen kan hafva. I krigets första dagar gick ut öfver all världen bud på bud, att Frankrikes artilleri var öfverlägset och förintande, och Tysklands intet värddt. Men sedan Liège, Namur och andra starka fästen fallit på en tid, som förvänat alla utom måhända den tyska krigsledningen, heter det, att det var det nya, okända, förfärliga tyska artilleriet, som gjorde allt motstånd fåfängt. Det artilleriet hade skapats i tysthet. Ingen visste därom i utlandet, få i Tyskland själf. Men pengar hade gifvits, försök hade gjorts och alla, som måst invigas i saken, hade tegat som muren. När kriget kom och artilleriet, där hvar pjäs kräfd 30 hästar, körde upp, tystnade de obetvingliga forten och sjönk modet hos alla belägrade. Ingen hade något liknande att sätta upp; vapnet var ett angrepps- intet försvarsvapen.

För sjökriget hafva händelserna varit ytterst lärorika. I äldre krig var uppbringningen af fiendens fartyg ett medel att hämma trafiken och afskära krafttillväxten. Och mycket har skrivits och ordats om upphäfvande af denna uppbringningsrätt, men utan framgång. Och så kommer kriget och sjöfarten stannar t. o. m. i de neutrala länderna, men ej så mycket för uppbringningarnas skull som fastmera för mineringarnas; de krigförandes hamnar och farvatten hafva i en oanad utsträckning blifvit farliga och omöjliga att besöka genom egen och fientlig utläggning af minor.

Men därjämte har sjökriget visat, huru en stark rustning af flottan afskräcker från företag emot den samma. England har ännu ej gjort något försök att komma in i Östersjön, där tyska flottan är herre, och den tyska har ej velat möta den engelska i Nordsjön, väl vetande, att ett engelskt nederlag icke skulle minska Englands möjligheter att komma med nya krafter, men väl Tysklands att svara.

Och underligast af allt. Världens herrar, den hvita rasens europeiska folk, som nu bekämpa hvarandra, hafva nödgats förnimma det må vara ännu svaga suset af japanska segel i Europas farvatten. Redan tanken, att Japan skulle sända krigs-

fartyg att slåss med Europa i Europas egna vatten, hade för några år sedan varit löjeväckande. Nu är den nästan en verklighet. Och dock borde Europas folk samt och synnerligen känna en inre afsky och bäfvan vid detta skådespel. Är det möjligt, att Europas ledande tid är ute, att Asien i yttersta Östern skall taga arvet efter hvarandra bekämpande och dödande europeiska makter?

Japans uppträdande varslar om den stora världsbranden, då Kina, Indien, Egypten och det turkiska väldet kastas in i striden, då Förenta Staterna och Australien ej längre kunna blifva åskådare, eftersom de förstå bättre än Europa den »gula faran» och i grunden ständigt äro på sin vakt emot den. Europa och Japan äro oförenliga motsatser, som knappast förstå hvarandra. I alla händelser har Europa varit för hög att vilja förstå Japan, men Japan har med all sannolikhet underskattat Europa, då det ej kunnat fatta dess kulturs innersta kärna, kristendomen och den individuella friheten, kanske därför att dessa så ofta blifvit vrångbilder af, hvad de till sin idé äro.

Kriget utanför Sverige är i alla dessa hänseenden ett krig, som på det allra närmaste måste intressera äfven oss, och som så att säga rent af vill tvinga oss att tänka öfver vårt eget lands ställning och dess förhållande till kriget. Hur skulle det blifva

Om kriget komme till Sverige?

Ingen vill tänka den tanken till slut. Alla mena, att vi skola hindra fienden att landstiga, och att, om han ändå komme, vi skulle gå man ur huse och kasta honom ut. Intet är vanligare, än att näfven knytes och hotet ljuder starkt och visst, när helst man frågar en man eller kvinna af folket, hvad de skulle göra, om fienden stode i landet. »Jag skulle taga stenar och kasta, om jag ingenting annat har», är visst icke något ovanligt uttryck. Och t. o. m. kvinnorna öfva sig i målskjutning för att

vara beredda. Men i verkligheten kan ingen hemskare tafla målas än den, som skulle bli följden af dylika känslors omsättning i handling.

Nog är det godt, att viljan finnes till försvar, men försvaret får ej blifva sådant, att det hjälper för en kort stund och gör det sedan sjufaldt värre. Den enskilde som sådan kan och får helt enkelt icke ingripa i vapenvåldet. När den moderna folk-rätten medgifvit massuppbådet som en sista resurs, när fienden nalkas, har det skett under uttryckligt villkor, att en hvar ej blott bär sina vapen öppet och begagnar dem efter krigsbruk, utan ock att de alla hafva synliga märken som soldater och lyda under ansvarigt befäl, såsom t. ex. vår landstorm. I annat fall blir vapenbruket ett brott, som straffas med döden för den, som därmed beträdes, och med brand och förödelse för de städer och byar och gårdar, där »brottet» skett, utan att gärningsmannen eller kvinnan upptäckts. Hvarje skott eller sten från den civila befolkningen betyder död för tio- och hundratal svenskar utan att deras död gagnar riket.

Och skulle så hända, att ett dylikt »försvar» blefve mera allmänt, så toge fienden å hvarje ort en gisslan af dess förnämsta män och kvinnor, hvilka utan vidare skulle skjutas, därest minsta motstånd af andra än soldater mötte. Hur skulle det vara, om Du visste, att din ords främste affärsmän, domare, präst, kommunalnämndsordförande eller stadsfullmäktigordförande och andra höllos fångna för att, så fort ett otillåtet skott lossades, drabbas af döden? Gisslan har ansetts föråldrad, men staterna ha ej velat uppge rätten att taga sådan och i Belgien har det så skett.

Skulle, det Gud förbjude, en gång ropet ljuda i Umeå, i Härnösand, i Gäfle, i Norrtälje, i Stockholms skärgård eller Östergötlands kusttrakter, i Kalmar eller på Skånes och Blekinges stränder, i Västkustens fisklägen, städer och orter, att fiendens skepp stäfva mot kusten eller rent af att han står i landet, hvad

skulle vi göra? Finge man döma af erfarenheterna från augusti 1914, så skulle till synes både folk och myndigheter tappa hufvudet. Paniken skulle breda sig ut och allt, som kunde fly, skulle fly, inåt landet, gömma sig väl och skaffa sig förråd till höga pris! Men hvad vore därmed vunnet?

Och finge en fiende fast fot i landet, hvad skedde då? Tyskland har i Belgien kräft ut millioner i skatt. Brandskattning och plundring äro förbjudna, men hela statsmakten öfvergår till den ockuperande fiendens militära myndigheter, som med samma makt som eljes egen regering och riksdag utan vidare pålägga skatter, stifta lagar och stadga straff. Men dessa skatter äro tio- eller hundradubbelt så tunga som skatten i fred, dessa lagar afse fiendens trygghet och straffen drabba gärningar, som för fäderneslandet skulle varit goda och sköna offer. Och skatten skall fördelas af ortens egna myndigheter; orten svarar för dess betalning — själfstyrelsen får göra tjänst, där den är till nytta för fienden och utan vikt för orten själf.

Men det kan dessutom hända, att fienden icke kan hålla god manstukt. Tyskland synes ha kunnat det, men hvad som gäller om Tyskland, gäller ej om hvilken som helst annan makt, och erfarenheterna från Sveriges historia tala ett tydligt språk. Om alltså manstukten brister, så betyder detta, att de enskilda soldaterna kunna tillåta sig svåra öfvergrepp mot person och egendom. I den nödens yttersta stund är kvinnans skjutkonst af värde, då det gäller att rädda egen heder och egna barn från öfvervåld och nesa genom att hellre själf gifva sig och dem döden. I den stunden är guld det en fara, men egendomslöshet är det icke mindre, enär egendom alltid kan antagas vara gömd och af fienden alltid fordras framtagna.

Järnvägarna transportera endast trupper, fiendens eller egna. Landsvägar, broar och färjor äro osäkra, om de ens kunna begagnas. Telefon och telegraf stå blott till militärens tjänst. Handeln är död, inga skepp komma och inga gå. Lifsmedel,

kryddor och salt, kol och lyse förminskas och taga slut. Rekvisitioner af vän och af fiende äro dagligt bröd. Och först som sist : kanonerna spela mot svenska byggen, gårdar och hus läggas i ruiner eller aska där stridens åska går fram, sårade och döda färga svensk mark röd af blod, eld och rök fyller landet, främmande män taga husrum i de svenskes bostäder, förtära deras förråd, fördärfva deras hem. Och om den svenska hären nödgas för öfvermakten gå tillbaka allt längre inåt, så faller alltmera svenskt land och svenskt folk under det främmande herrskapet utan rätt till förbindelse med de sina.

Har Du, svenska man eller kvinna, någonsin tänkt Dig in i detta? Vill du ens tänka Dig in däri? Vill Du se verkligheten för ögonen, eller vill du allt fortfarande sluta ögonen för att intet se?

Intet är mera ohyggligt än krig *i* landet. Och aldrig har det gått Sveriges folk så illa, som när det fört kriget inom egna gränser. *Om* kriget är oundvikligt, så finnes intet annat botemedel mot det värsta onda, än att efter våra framfarna stora konungars och fäders föredömen föra kriget öfver till främmande land, att, såsom tysken i dessa dagars krig, med frejdigt mod och fast förtröstan till den Herre, som leder folkens öden, gripa till vapen, när det är oss behaglig tid, och angripa, innan vi angripits. Ett hinder härför behöfver ej vara

Sveriges neutralitet,

ty den får aldrig blifva ett mål, utan allenast ett medel, som begagnas, så länge det är möjligt och fördelaktigt, men aldrig ett ögonblick längre.

Kriget utanför våra gränser visar, hvad t. o. m. en garanterad neutralitet är värd, när nöd bryter lag. Och nöden är i krig alltid starkare än lagen. Men vi hafva vant oss att tänka vår neutralitet som det enda möjliga, att betrakta denna neutralitet

som en rätt, den där ej kan betagas oss, om vi blott rusta för att skydda den. Intet är falskare. Hvar och en af de krigförande kan, som Tyskland af Belgien, fordra af oss besked: för eller mot? Vår egen störste konung, Gustaf II Adolf, har följt den regeln mot andra, och vi hafva intet anspråk på att gå fria från krafvet. Men kan ett sådant »ultimatum» framställas, så är ock klart, att vi icke böra afvakta det samma för att därigenom tvingas till val i en tid, som ej är oss lämplig. Bättre förekomma än förekommas, och ansvaret för ett stillasittande, när man kan handla, är lika drygt och lika tungt som ansvaret för ett handlande, då man lika väl kunnat sitta stilla, ja det är i grunden svårare, ty ett försuttet ögonblick kommer aldrig åter.

Syftet med vår neutralitet är icke, såsom ofta af åtskilliga uttalanden kunde tyckas, att bevara freden till hvarje pris, utan att icke ryckas in i strider mellan andra makter, hvilka icke beröra våra intressen. Utgår man från trossatsen, att neutralitetspolitiken intet annat är än den politik, som vill undvika allt krig, så har man gjort sig skyldig till en betänklig begrepps-förvirring. All politik eller åtminstone *all svensk politik går ut på ett undvikande af kriget, så långt detta är möjligt*, men neutraliteten är härför allenast ett af många medel och ett medel, som icke alltid kan användas. Skulle så blifva, att neutralitetens upprätthållande måste ske med vapenmakt, betyder detta visserligen icke teoretiskt, men praktiskt krig med den makt, mot hvilken vapnen måste användas. En neutralitetspolitik, som ville freden till hvarje pris, kunde därigenom leda till krig med just den makt, som man minst af allt ville bekämpa, och till förbund med just den makt, från hvilken fara kan anses mest hota.

Tänk det fall, att Tysklands flotta söker en stödjepunkt på svenskt område. Neutraliteten kränkes därigenom. Men om vi till följd häraf skulle med vapen söka hindra Tyskland, så blefve utan allt tvifvel följden ett krig just mot Tyskland och alltså i förbund med Ryssland! Det gäller i själfva verket att

veta, huru länge och huru långt neutraliteten kan upprätthållas utan att komma till dylika följder. Ty lika klart är, att det vore i högsta grad förödmjukande att på grund af ett främmande lands ultimatum nödgas uppge neutraliteten och gå med detta land. Skola vi af omständigheterna nödgas gå med i kriget, så böra vi göra det af fri vilja i rätta ögonblicket och åt rätta hållet, men först då det är klart, att vår neutralitet ej skulle i längden kunna bevaras. Om vår diplomati och vår regering äro tillräckligt väl underrättade, så är ock detta möjligt. Men det kräfver tillika, att folkopinionen icke envist biter sig fast vid neutraliteten såsom ensam tillåtet mål för svensk politik. Leder neutraliteten till krig i landet, då är den ej längre ett för freden tjänligt medel; *kan ej freden bevaras, bevaras bör den åtminstone inom landet på sådant sätt, att ingen fiende dit inkommer.*

Motsatsen till neutralitet i betydelsen af fredspolitik till hvarje pris heter icke allians, huru mycket man än sökt drifva den satsen, utan motsatsen är oafkortad själfbestämningsrätt. Genom alliansen binder sig staten till viss annan stat och gör sitt handlande beroende af händelser, som äro af intresse väsentligen blott för denna andra stat. Genom neutraliteten i ofvan antydda mening binder sig staten så att säga emot alla andra stater och gör sitt handlande på annat sätt beroende af deras. Men genom själfbestämningspolitiken binder sig staten icke alls i förhållande till någon enda stat, utan kan när som helst handla efter eget intresse. Förutsättningen för en sådan själfbestämningspolitik är dock den, att staten besitter nödig makt att handla fritt. Utan en stark armé och stark flotta, som kan eventuellt äfven föra arméen till fiendeland, är den politiken icke möjlig. Och utan ett tillräckligt starkt och talrikt folk är den det ej heller.

För Sverige gäller det därför, såvida dess neutralitet skall vara ett medel, ej ett mål, och för så vidt dess själfbestämning skall kunna bevaras, främst att förskaffa sig den väpnade makt, som fordras för bevarande af neutraliteten intill den tid Sverige själf

vill, och för själfständigt ingripande därefter mot eller med den makt, Sverige själf väljer. Men därefter är nödigt, att det svenska folket, som icke är i sig talrikt nog för att uppbära de millionhärar nutidens krig kräfva, träder i spetsen och tager ledningen för de båda andra nordiska folk, som äro hänvisade till samma politik. I den stund Sverige förfogade öfver ej blott Sveriges, utan tillika Danmarks och Norges krafter, skulle dessa tre länder vara en makt, som icke af andra makter kunde förbises eller lämnas ur räkningen. Och hvad mera vore, i den stunden kunde Sverige och de nordiska länderna med högburet hufvud och på egna villkor träda till det germanska statsförbund, som förr eller senare under tysk ledning tvingar sig fram till verklighet, när kriget en gång är slut — om Europa då ännu har krafter kvar och det ännu finnes ett fritt

Sverige efter kriget.

Om Sverige skulle nödgas taga del i det pågående kriget på tysk sida, hvad blefve följden vid fredsslutet? Ja, därom kan intet sägas, ty det beror helt af vapenskiiftets utgång. Men ett kan med visshet påstås: Sveriges framtid hängde då så samman med Tysklands, att Tyskland icke kunde, för sin egen skull, lämna vårt land åt sitt öde, allra minst om med Sverige stode de två andra nordiska staterna.

Men om Sverige tvingas till deltagande på rysk sida eller om Sverige lyckas undgå att komma med i kampen, hvad blir då resultatet? Ja, äfven detta är omöjligt att förutsäga. Men äfven här står en sak fast: Tyskland har icke samma intresse och samma tvång att göra ett med Sverige som i det förra fallet. Det är en möjlighet, att vårt land går ur fredsslutet utan rubbning af sina gränser; säkert är det lika litet, som att Belgiens garanterade neutralitet och utlofvade fransk-engelska hjälp skall skydda det landet för svåra öden äfven i fredsslutet.

Neutralitet, när hela världen står i brand, är icke det samma som neutralitet i ett lokaliseradt krig och blir, om den öfver hufvud vore möjlig, till sina följder ett nästan farligare vågspel än kriget själf, ty den betyder då icke blott ett försök att skydda egen gård mot eld, som brinner hos grannen, utan en vägran att i sin mån hjälpa att släcka elden. Ännu dröjer dock lyckligtvis världsbranden; ännu brinner det blott i Europa, må vara i dess största och bästa gårdar, och flammar i dess kolonier och utgårdar. Men faran hotar, och det gäller för vårt folk att i tid beställa om sitt hus, så att, när eller om regeringen en dag måste handla, handlingen ej kommer som en skrämmande öfverraskning.

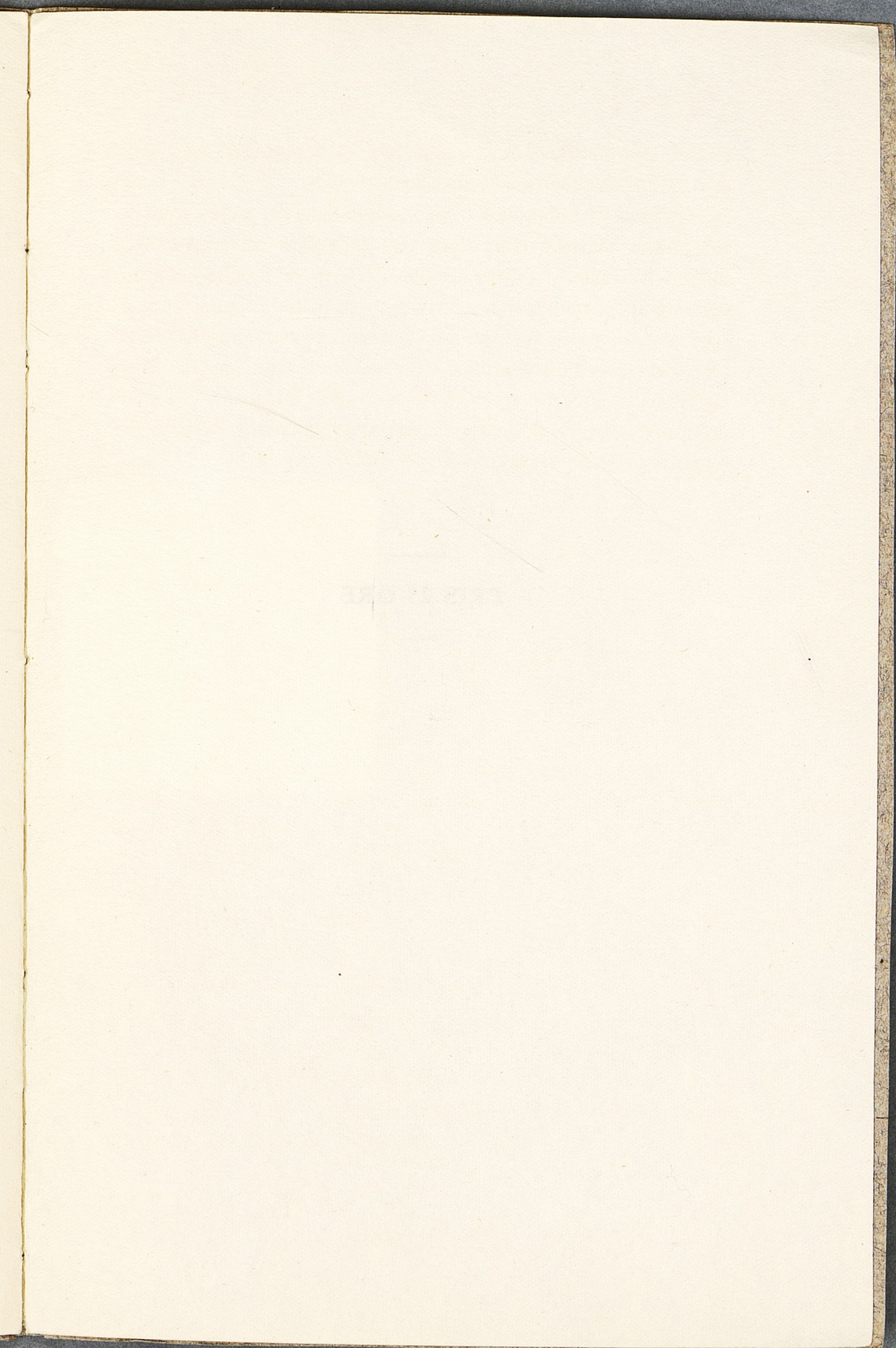
Skulle dock så lyckligt ske, att vi förblefve oberörda både af kriget och af fredsslutet — det kommer ett »därefter» lika fullt och kräfver ett ställningstagande för eller mot. Faran förblir sedan minst den samma som nu, men skall sannolikt såsom efter det japansk-ryska kriget växa. Och möjligheterna att bekämpa den blifva icke längre de samma som nu, ty den lysande isolering, hvari vårt land nu befinner sig, blir då skärpt. Neutraliteten har gjort oss af alla misstänkta som hemlig fiende eller blott ljum vän; kommer nöd uppå, finns ingen hjälp att vänta från något håll, och den nordiska själfhjälp, som ännu i dag är under svensk hegemoni en tänkbar sak, blir då säkerligen vida svårare, att ej säga omöjlig, i det att både Danmark och Norge säkerligen tvungits in i nya förhållanden, som hindra deras själfbestämning och vårt ingripande.

Den största faran för Sverige ligger i det blifvande fredsslutet och hvad därefter skall ske. Hafva vi män vid styret, som inse detta och som förstå och förmå hvad hittills i öfver hundra år ingen regering synes i vårt land rätt förstått eller förmått, nämligen att fästa blicken stadigt på ett mål i framtiden och därefter inrikta dagspolitiken i stället för att, som mestadels skett, fästa blicken så uteslutande vid stundens före-

teelser, att politiken intet annat blir än dagspolitik med mål, som hafva dagsländans varaktighet?

Först om vårt folk själft vaknar upp och vill vakna upp ur sina falska neutralitetsdrömmar för att modigt och med vaken blick se verkligheten rätt i ögonen, först då finns hopp, att en regering äfven skall lyckas i den pliktuppfyllelse, som dock äfven eljes af den måste krävas: neutralitetens bevarande som medel för oförkränkt själfbestämning, men ej som själfändamål. Dess skyldighet är både att veta och att handla, hvad än folket drömmer, och att ur drömmen, när stunden kommer, väcka de sofvande, om de ej vaknat af sig själfva.

PRIS 25 ÖRE

www.books2ebooks.eu